

GARANȚII COMUNITARE PENTRU DREPTUL LA UN MEDIU MAI SĂNĂTOS

*Judecător Gina Ignat
Asistent universitar
Universitatea „Dunărea de jos” Galați*

Rezumat/ Abstract/ Sommaire

Développée plus tard (à partir des années 1970), la politique communautaire en matière d'environnement est basée sur le postulat d'une conciliation entre les préoccupations pour l'environnement et celles économiques, qui est le fondement d'une évolution durable.

L'applicabilité directe, immédiate et prioritaire des prescriptions du droit communautaire réclame de la part des états membres de l'Union Européenne, l'adoption des mesures nécessaires pour l'harmonisation des normes internes avec les prescriptions communautaires, de même que l'application correcte de celles-ci. L'accomplissement du système économique communautaire ne serait pas possible sans la mise en œuvre des dispositions communautaires par les États membres. Parce que l'implémentation de l'objectif fondamental du Marché Commun ne peut pas être séparée de la problématique écologique, l'impératif d'un niveau supérieur de protection de l'environnement s'impose comme commandement pour toutes les démarches à but économique, en demandant de la part du pouvoir législatif communautaire une intervention au moins autant ferme que sur le plan économique ou celui social, ainsi que les garanties procédurales du droit des citoyennes de l'Union Européenne à un environnement plus sain doivent devenir plus concrètes, plus efficaces.

1. Considerații introductive

Revers al tendinței de „creștere a entropiei”, modificarea sau degradarea și epuizarea factorilor de mediu compare drept superprodus al revoluției științifice și tehnologice.

Dezvoltarea actuală a necesitat utilizarea pe scară largă a resurselor naturale, în special a celor neregenerabile, fapt care a condus la schimbări în echilibrul ecosistemului terestru. La schimbările datorate progresului economic s-au adăugat consecințele produse asupra mediului de accidente care au avut loc în secolul trecut și în cel prezent și, poate lucrul cel mai grav, o anumită indiferență sau anumite interese ale liderilor mondiali¹. Așa se explică fenomenele devastatoare care se înregistrează în mod curent la scara întregii planete, cicloanele, inundațiile de mari proporții, alunecările de teren, încălzirea considerabilă a atmosferei fiind numai câteva dintre catastrofele generate de ieșirea protecției mediului din sfera preocupărilor imediate ale umanității

Deși la nivel teoretic se insistă asupra necesității polarizării atenției societății internaționale pentru salvagardarea patrimoniului cultural, dar și a condițiilor optime de mediu, considerate ca și cerințe minimale pentru generațiile viitoare, preocupările practice concrete nu sunt la fel de laudabile.

Afirmarea unui drept al umanității –pentru protecția patrimoniului umanității- are loc, tot mai mult, în spațiile internaționale nesupuse jurisdicției statelor și în mediul înconjurător.

Filozofia prospectivistă cu privire la patrimoniul comun al umanității postulează o consecință decisivă asupra naturii gestiunii sale, din aceasta rezultând că nici o generație nu este proprietara patrimoniului, ea numai îl utilizează, ceea ce angajează răspunderea oamenilor de azi față de cei care le vor urma. S-a precizat, astfel, că noțiunea de „umanitate” nu se situează numai în prezent, exprimând comunitatea, solidaritatea popoarelor, persistența identității lor și rivalitățile dintre ele, ea adăugând dreptului internațional o dimensiune transtemporală, vizând nu numai generațiile trecute și prezente, ci și pe cele viitoare².

Statele trebuie considerate nu ca simpli utilizatori ai anumitor spații, ci ca gestionari ai unui patrimoniu, având sarcina de a-l transmite, în toată integritatea sa, descendenților. O formulă ambițioasă are în vedere „ internaționalizarea pozitivă”, potrivit căreia competențele necesare pentru gestionarea patrimoniului omenirii, având în vedere și resursele pe care acesta le conține, precum și necesitatea unei administrări conforme cu cerințele generale, să fie încredințate unui organ care să reprezinte umanitatea, ca simbol al comunității transtemporale a popoarelor și statelor.

¹ M.E. Oțel, *Protecția mediului la nivel comunitar prin mijloacele dreptului penal – consecințe asupra României*, în Revista Română de Drept Comunitar, nr. 3/2005, p.71

² A. Bolintineanu, A. Năstase, B. Aureescu, *Drept internațional contemporan*, ediția a 2-a revăzută și adăugită, Editura All Beck, București, 2000, p.312.

Așa fiind, protecția mediului rămâne un deziderat al societății contemporane, dar și o necesitate a acesteia. Dezvoltarea economică, asigurarea unui nivel de trai crescut și chiar viitorul omenirii sunt indisolubil legate de adoptarea și implementarea unor măsuri corespunzătoare care să asigure nu doar prezervarea resurselor actuale, ci și reabilitarea zonelor afectate de poluare.

Protecția mediului pe cale diverselor măsuri juridico-economice și instituționale constituie o preocupare constantă.

Normele juridice create pentru protecția mediului au la bază mai multe principii fundamentale derivate din însăși legislația în vigoare în diferite țări (principiul conservării, principiul prevenirii, principiul precauției în luare deciziilor, principiul „poluatorul plătește”).

Necesitatea de a oferi oamenilor un trai mai sigur și mai sănătos în raport cu factorii de mediu a generat și reglementări pe plan internațional, ceea ce a condus la conturarea unui „Drept internațional al mediului”.

2. Pârghii comunitare de ordin juridic substanțial

La nivel internațional s-au dezvoltat o serie de instrumente și tehnici menite să stabilească cadrul legal necesar realizării obiectivului dezvoltării durabile³. Printre acestea sunt mijloacele preventive (de exemplu, evaluarea strategică de mediu sau evaluarea impactului asupra mediului a proiectelor) și măsurile economico-financiare, cum sunt comercializarea emisiilor, mecanismul dezvoltării curate, proiectele de implementare în comun⁴.

Pentru bunul management al politicilor concertate de mediu, s-a realizat o identificare a principalelor aspecte ale problematicii, acestea referindu-se la schimbările climatice (el Nino, subțierea sau dispariția stratului de ozon), compoziția și, implicit, calitatea aerului, mediul urban, zona de coastă, gestionarea deșeurilor, gestionarea resurselor de apă, protecția naturii și a biodiversității.

Toate aceste aspecte sunt în strânsă legătură unele cu altele, orice disfuncționalitate putând atrage reacții în lanț.

Protecția naturii și a biodiversității este o temă majoră pe ordinea de zi a preocupărilor actuale, Uniunea Europeană fiind un promotor al armonizării intereselor economice și sociale cu cele de mediu.

Cu toate acestea subzistă necesitatea elaborării unor măsuri ferme de răspuns la producerea prejudiciilor aduse mediului menite să repare dauna produsă și, în măsura posibilităților, să restabilească echilibrul ecologic. Astfel de măsuri au fost adoptate în domeniul maritim și în domeniul nuclear, norme cu caracter general fiind cuprinse în Convenția de la Lugano din anul 1993 privind răspunderea civilă pentru prejudiciile rezultate din activități periculoase pentru mediu, care nu a intrat în vigoare. Însă, toate aceste instrumente și documente internaționale au în vedere numai măsuri de natură civilă, adică se referă, în principiu, numai la repararea daunei cauzate mediului, fără a conține aspecte represive, de pedepsire a celui vinovat de cauzarea prejudiciului.

Un prim pas spre reglementarea protecției mediului din punct de vedere al dreptului penal l-a constituit adoptarea de către Consiliul Europei, în anul 1988, a Convenției de la Strassburg privind protecția mediului prin mijloacele de drept penal, care, de asemenea, nu a intrat în vigoare⁵.

În elaborarea convenției s-a avut în vedere faptul că dezvoltarea industrială nereglementată poate produce o poluare de natură a reprezenta un risc pentru mediu, folosirea necontrolată a tehnologiei și exploatarea excesivă a resurselor naturale presupune riscuri mari pentru mediu, iar dreptul penal joacă un rol important în protecția mediului luând în considerare faptul că atingerile aduse mediului, care produc consecințe grave, trebuie calificate drept infracțiuni și pedepsite ca atare⁶.

Convenția conține prevederi privind atât măsurile care trebuie adoptate la nivel național, cât și măsuri care trebuie întreprinse la nivel internațional. Cât privește măsurile la nivel național, acestea au în vedere stabilirea de către părți de infracțiuni săvârșite cu intenție (art. 2 din Convenție), infracțiuni săvârșite din culpă (art. 3), alte infracțiuni și contravenții (art. 4), de modalități de pedepsire a

³ „Dezvoltarea durabilă” asumată drept obiectiv de comunitatea internațională vizează tocmai conștientizarea aspectului că realizarea necesităților generației prezente nu trebuie să periclitze posibilitățile generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități. Un atare deziderat a fost lansat pentru întâia oară de Comisia mondială privind mediul și dezvoltarea (Comisia Brundland) în raportul „Viitorul nostru comun” elaborat în 1987.

⁴ M.E. Oțel, op. cit., p. 72.

⁵ Convenția este semnată de 12 state (între care figurează și România), fiind ratificată doar de un singur stat (Estonia). Pentru a intra în vigoare este necesar să fie ratificată de cel puțin 3 state.

⁶ M.E. Oțel, op. cit., p.72

infracțiunilor (art. 6 și 7) și de refacere a mediului(art. 8), precum și de răspunderea persoanelor juridice(art. 9).

Referitor la măsurile la nivel internațional, acestea conțin dispoziții privind cele mai largi măsuri de cooperare în procedurile judiciare și de investigare a infracțiunilor stabilite, în conformitate cu prevederile convenției, precum și adoptarea de asistență în investigarea contravențiilor stabilite de art. 4 din convenție (art. 12).

În Europa, politicile ecologiste nu pot fi separate de politica internațională. Încălzirea globală, precipitațiile acide transfrontaliere, subțierea stratului de ozon- toate acestea, precum și alte subiecte cheie din cadrul dezbaterii anterioare și de după summit-ul de la Rio de Janeiro din 1992 indică un nivel ridicat al interdependenței internaționale⁷.

Declarația de la Rio de Janeiro(1992) își propunea tocmai angajarea statelor într-o cooperare strânsă destinată salvării Terrei, luând în considerație aspirațiile legitime ale țărilor pe cale de dezvoltare.

Pentru a pune bazele acestei noi ordini ecologice, la nivel mondial, statele definesc în acest cadru principii de gestiune ecologică națională eficace, de anticipare și prevenire, de participare, de ansamblare a unor măsuri de protecție cu cerințele dezvoltării, de precauție. Este vorba, astfel, înainte de orice, despre un principiu politic⁸.

La nivelul Uniunii Europene protecția mediului se axează în principal pe o legislație adecvată, instrumentele legislative interne interferând cu cele internaționale la care Uniunea a aderat în bloc, acestea din urmă fiind privite ca un succes al politicii externe comune.

Recunoașterea generală ca drept de sine stătător și garantarea procedurală a dreptului la un mediu sănătos au pătruns deja în tradițiile constituționale comune de după 1972(când a avut loc prima Conferința ONU privind mediul, de la Stockholm), practic toate constituțiile europene care au fost revizuite sau înlocuite au inserat prevederi referitoare la acest nou și seducător subiect.

Edificarea Europei integrate de astăzi a implicat, cum era și firesc, un rol crescând pentru factorul juridic, chemat să guverneze transformarea comunităților într-o putere mondială; de asemenea, prin etapele ei, construcția europeană a statormnicit reguli clare de conduită direct obligatorii, pentru statele europene și pentru cetățenii acestora. Obiectivele comunitare au fost traduse în practică nu numai la nivelul statelor, instituțiilor, organismelor etc., dar și al simplilor cetățeni⁹.

Factorul juridic s-a afirmat ca un element hotărâtor al construcției comunitare, focalizând energiile statelor membre, găsind formele de compromis, atunci când a fost cazul, pentru ca mersul înainte spre integrare și unitate să fie devansat.

Afirmându-se de la început ca un drept superior dreptului național al statelor membre, având totodată o aplicație directă în ordinea juridică internă, dreptul comunitar s-a autodefinit ca un drept cu o natură specială bazată pe autonomia ordinii juridice comunitare, pe efectul direct și „prevalența” reglementărilor comunitare.

Conceptul de dezvoltare durabilă nu fost amintit printre scopurile Comunității Europene prin Tratatul de la Roma (1957), însă se regăsește în Tratatul Uniunii Europene de la Maastricht (1992), el vizând trei aspecte complementare care trebuie să se susțină unele pe altele: o creștere economică în consonanță cu o politică socială și o politică de mediu adecvate. Ca și măsuri preconizate pentru realizarea a acestui deziderat, sunt de amintit: integrarea tuturor obiectivelor (economice, sociale, de mediu), dezvoltarea unui sistem de informare foarte eficient, dublat de educarea cetățenilor în spiritul asumării valorilor legate de protecția mediului etc.

În situația în care dreptul comunitar propriu-zis nu recunoaște expres și deplin un drept fundamental la un mediu sănătos al cetățenilor UE, dar cuprinde reglementări specifice privind garanțiile sale procedurale(accesul la informația de mediu, participarea publicului la decizie și accesul la justiție) deosebit de importante rămân legăturile lui cu Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale și tradițiile constituționale comune ale statelor membre, ca și principii generale.

⁷ M. Strübel, în P. M. Lützel, *Europa după Maastricht. Perspective americane și europene*, Editura Institutul European, Iași, 2004, p.265

⁸ S.M. Teodoroiu, *Aplicarea principiului precauției în stabilirea răspunderii civile pentru dauna ecologică. Considerații generale*, În *Dreptul românesc și integrarea europeană*.(Comunicări științifice prezentate la sesiunea științifică a Institutului de Cercetări Juridice, 2004), Editura Tempus Dacoromania Comterra, București, 2004, p.111.

⁹ D.A. Crăciunescu, *Administrarea justiției comunitare. Cooperarea judiciară între instanțele naționale și Curtea de Justiție Europeană*, în *Revista de Drept Comunitar*, nr. 2/2003, p. 105.

Mecanismul de preluare, pe această cale a unor drepturi fundamentale, inclusiv a dreptului la un mediu sănătos a fost stabilit deja pe calea jurisprudenței CJCE. El va fi consfințit și în planul dreptului pozitiv prin viitoarea Constituție a Europei care preconizează obligația de a adera la CEADOLF¹⁰ și considerarea drepturilor fundamentale ale omului (așa cum sunt garantate de Convenția europeană și cum rezultă din tradițiile constituționale comune ale statelor membre) ca parte integrantă a dreptului Uniunii, reprezentând principii generale.

Dreptul mediului este prin excelență un drept preventiv. Toate regretabilele accidente de poluare, dar mai ales consecințele grave și adesea transfrontaliere ale acestora, au convins că este mai facilă și mai puțin costisitoare prevenirea daunelor aduse mediului decât căutarea unui vinovat și repararea prejudiciului. Rolul dreptului va fi, deci, cu preponderență preventiv.

Doctrina europeană contemporană conferă valențe noi principiului precauției în luarea deciziilor, arătând că el aparține, în genere, disciplinei managementului și are în vedere faptul că deciziile actuale nu trebuie să condiționeze în mod negativ acțiunile și dezvoltarea viitoare¹¹.

Principiul precauției, strâns legat de principiul anticipării, prevenirii și corectării riscurilor și producerii daunelor, instituie ca regulă de conduită în domeniul ocrotirii mediului, luarea în considerație înainte de adoptarea oricărei decizii, a probabilității și gravității unei pagube ecologice a cărei producere nu este certă¹².

La nivelul Uniunii Europene, primul pas în realizarea protecției mediului prin mijloacele dreptului penal l-a reprezentat inițiativa daneză, ce avea drept scop stabilirea măsurilor pentru combaterea infracțiunilor pentru combaterea infracțiunilor grave privind mediul, prin adoptarea unei decizii-cadru a Consiliului Uniunii Europene:

Inițiativa daneză definea noțiunile de „infracțiune gravă privind mediul” și „circumstanțe agravante” și prevedea că statele membre trebuie să asigure posibilitatea răspunderii persoanelor juridice, iar încălcările normelor legale trebuie să fie sancționate de legea penală.

În paralel, Comisia europeană a propus, la 15 martie 2001, un proiect de directivă având drept scop sancționarea infracțiunilor grave privind mediul, propunere fundamentată pe baza art. 175 TCE.

Propunerea Consiliului, bazată pe inițiativa daneză, a fost supusă Parlamentului European care a adoptat, în procedură de consultare, raportul privind această inițiativă, cu o serie de amendamente care aveau în vedere extinderea definiției noțiunilor de „infracțiune gravă privind mediul” și „circumstanțe agravante”, armonizarea pedepselor la nivelul UE și solicitau un sistem de sancțiuni mai aspre decât cele existente. De asemenea, se solicita posibilitatea declanșării de anchete penale și împotriva persoanelor juridice.

La 27 ianuarie 2003, Consiliul a adoptat Decizia-cadru 2003/80/JAI, bazată pe inițiativa daneză și fundamentată pe art. 34 TUE, articol ce face parte din titlul VI al TUE, reprezentând pilonul III al UE [actualmente, cooperarea poliției și cea judiciară în materie penală].

Susmenționata decizie-cadru a fost însă anulată la 13 septembrie 2005 de către CJCE, la solicitarea Comisiei, motivele anulării fiind, în esență, următoarele:

- art.34 TUE prevede că nici o dispoziție din tratatul privind Uniunea Europeană nu trebuie să afecteze dispozițiile Tratatului Comunității Europene;

- alegerea bazei legale pentru măsurile comunitare trebuie să se bazeze pe factori obiectivi care să fie supuși controlului judiciar, incluzând, în special obiectivul și conținutul măsurilor;

- Comunitățile Europene nu sunt împiedicate să adopte măsuri privind dreptul penal al statelor membre care sunt considerate necesare pentru a se asigura că regulile pe care le stabilesc în domeniul protecției mediului sunt pe deplin eficace, în cazul în care aplicarea de sancțiuni penale efective, proporționale și descurajante de către autoritățile naționale componente reprezintă o măsură esențială pentru combaterea infracțiunilor grave de mediu;

- având în vedere scopurile implementării politicii de mediu, nu se poate deduce din art. 135 și 280 par. 4 TCE că orice armonizare a legislației penale, chiar așa limitată cum este cea rezultată din decizia-cadru, trebuie să fie exclusă atunci când este necesară în scopul asigurării eficacității dreptului comunitar.

¹⁰ M.Duțu, *Reglementări și mecanisme juridice comunitare privind garantarea dreptului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic*, în Revista de Drept Comunitar, nr. 2/2003, p. 57.

¹¹ S.M. Teodoroiu, *Noi valențe ale aplicării principiului precauției în dreptul comunitar al mediului, În Integrarea europeană și dreptul românesc*, Din comunicările științifice prezentate la Sesiunea Științifică a Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, 226, Editura Tempus Dacoromania Comterra, București, 2006, p.115.

¹² M. Uliescu, *Dreptul mediului înconjurător – Partea generală*, București, 1998, p. 38-39.

3. Garanții comunitare de ordin procedural pentru protecția mediului

Eficacitatea prevederilor comunitare, inclusiv a celor din materia salvărdării mediului, este condiționată de transpunerea corespunzătoare în practică. Corecta implementare a dreptului substanțial reclamă o atentă supraveghere a modului de valorizare a intereselor Comunității din partea instituțiilor comunitare abilitate

În acest context trebuie subliniată responsabilitatea Comisiei Europene ca și garant al intereselor comunitare. Pentru a-și îndeplini această sarcină, Comisia beneficiază de următoarele prerogative principale:

- a) are monopolul inițiativei legislative;
- b) asigură respectarea normelor comunitare;

Având în vedere tema demersului nostru, ne vom referi în cele ce urmează doar asupra celei de a doua prerogative.

Conform art. 211 din Tratatul privind instituirea Comunității Europene, Comisia „asigură că prevederile acestui tratat și dispozițiile luate de instituții în virtutea acestuia sunt aplicate”, având, astfel, rolul de „gardian” al respectării legislației comunitare.

Astfel, în cazul în care un stat membru nu se conformează cu legislația comunitară, Comisia are puterea de a determina statul respectiv să respecte normele încălcate iar, atunci când este necesar, se poate adresa Curții de Justiție pentru soluționarea cazului, declanșând, astfel, procedura acțiunii pentru constatarea neîndeplinirii de către statele membre a obligațiilor ce decurg din tratate (în limba engleză, *infringement*, iar în limba franceză, *manquement*)¹³.

Scopul procedurii de *infringement* este acela de a da posibilitatea statului membru, pe de o parte de a-și remedia, corecta sau îndrepta poziția față de problema prezentată în fața Curții și, pe de altă parte, de a-și prezenta apărarea împotriva plângerilor Comisiei.

Această procedură este o procedură necontencioasă (în urma parcurgerii ei se poate ajunge în fața Curții de Justiție), Comisia având competența de a deschide procedura și de a stabili parcurgerea pașilor ulteriori, până la închiderea cazului.

Statul membru răspunde pentru încălcarea dreptului comunitar indiferent de nivelul autorității căreia i se atribuie conduita necorespunzătoare - centrală, regională sau locală - sau de faptul că încălcarea a constat într-o acțiune sau omisiune.

3.1 Situații care determină declanșarea procedurii de *infringement*

Există trei situații care determină, în dreptul comunitar al mediului, declanșarea procedurii de *infringement*:

- Omiterea notificării actelor normative naționale care transpun directivele. Această obligație este menționată, de regulă, în dispozițiile finale ale actelor normative comunitare.
- Neconformarea legislației naționale la cerințele normelor comunitare; statele membre având obligația de a-și armoniza legislația națională cu cerințele comunitare.
- Aplicarea necorespunzătoare a actelor normative comunitare: statele membre au obligația de a asigura aplicarea întocmai a dispozițiilor comunitare de transpunere.

3.2. Modalități de declanșare a procedurii de *infringement*

În practică, declanșarea procedurii analizate poate îmbrăca una din următoarele forme:

1. Sesizarea din oficiu a situațiilor de omitere a notificării legislației naționale de transpunere. Comisia beneficiază de un sistem informațional care permite sesizarea, determinând declanșarea automată a procedurii pentru astfel de cazuri.

2. Plângerea înaintată Comisiei de către orice persoană fizică sau juridică având ca obiect orice măsură (legislativă, de reglementare sau administrativă) sau practică a unui stat membru pe care o consideră incompatibilă cu normele comunitare. Plângerea poate avea fie forma unei scrisori, fie poate fi folosit formularul standard elaborat de Comisia Europeană. Este de reținut faptul că reclamantul nu trebuie să dovedească un interes în declanșarea procedurii și nici nu este necesar ca ei să fie direct vătămați de presupusa încălcare. Singura condiție necesară a fi îndeplinită este ca aceasta să se refere la încălcarea unei norme comunitare de către un stat membru.

¹³ M.E. Oțel, *Procedura acțiunii în constatarea neîndeplinirii de către statele membre a obligațiilor ce decurg din Tratatul C.E. și dreptul comunitar al mediului*, în Revista de Drept Comunitar, nr. 2/2006.

3. Propriile investigații ale Comisiei, categorie în care se înscriu documente precum: rapoartele întocmite de statele membre; întrebările parlamentare; petițiile.

3.2. Etapele procedurii de *infringement*

Odată declanșată procedura, aceasta parcurge mai multe etape, după cum urmează:

Scrisoarea de notificare formală. În cazul în care consideră că o plângere este întemeiată, Comisia transmite statului în cauză o scrisoare de notificare formală, în care precizează în ce constau încălcările legislației comunitare.

Observațiile statului membru. Conform art. 226 CE, statul membru are posibilitatea de a se apăra, garantându-se, astfel, protecția intereselor acestuia. Statul membru nu poate invoca, însă, în favoarea sa prevederi, practici sau circumstanțe din dreptul său intern pentru a justifica neconformarea cu obligațiile impuse de dreptul comunitar, chiar dacă acestea sunt de natură constituțională.

Opinia motivată. În cazul în care statul nu a transmis nici un răspuns sau, în urma analizării observațiilor primite de la statul în cauză, Comisia consideră răspunsul nesatisfăcător, aceasta adoptă o opinie motivată, pe care o transmite statului în cauză. Opinia motivată conține cerința Comisiei ca statul membru să ia măsurile necesare înlăturării încălcării legislației comunitare. De asemenea, se precizează motivele detaliate care fundamentează această acțiune, menționându-se termenul până la care statul trebuie să se conformeze.

Răspunsul statului membru. Acesta trebuie să conțină, de regulă, măsurile întreprinse pentru a se conforma cu opinia motivată a Comisiei. Acestea sunt fie măsuri de ordin administrativ, fie de natură legală, ori pot fi ambele categorii de măsuri. Termenul de realizare a măsurilor și de răspuns la cerințele comisiei este, de regulă, de două luni, deși nu este stipulat ca atare în TCE. Termenul poate fi prelungit, la cererea statului membru interesat cu o perioadă de maxim 3 luni, dacă măsurile necesare pentru conformarea cu opinia motivată trebuie să fie adoptate printr-o procedură legală.

Sesizarea. În cazul în care statul membru nu se conformează cu prevederile opiniei motivate în termenul stabilit, comisia poate sesiza Curtea de Justiție.

Acțiunea Comisiei bazată pe art. 226 CE are în vedere numai fapta obiectivă de încălcare a normelor comunitare și nu se referă la dovedirea vreunei opoziții a statului membru de a se conforma cu dispozițiile dreptului comunitar.

3.4. Soluționarea cauzei de către Curtea de Justiție

Prin hotărârea pe care o va pronunța, Curtea stabilește dacă obiectul litigiului reprezintă sau nu o încălcare a normelor comunitare. Curtea nu poate să dispună anularea unei prevederi naționale incompatibilă cu dreptul comunitar sau să oblige autoritățile statului respectiv să răspundă unei cereri adresată de o persoană ori să oblige statul membru să plătească daune unei persoane vătămate de încălcarea legislației comunitare.

Precizarea aspectelor cu care statul membru nu s-a conformat, menționate în hotărârea Curții implică în mod necesar menționarea măsurilor pe care respectivul stat trebuie să le adopte pentru a respecta hotărârea acesteia.

În termen de o lună după decizia pronunțată de către Curte, Comisia trimite statului în cauză o scrisoare prin care îi reamintește obligația de a lua măsurile necesare pentru a asigura respectarea legislației comunitare încălcate și de a-i raporta, în termen de trei luni, măsurile care au fost luate sau care sunt preconizate a fi luate.

Tratatul nu conține dispoziții referitoare la modul în care statul membru trebuie să se conformeze cu hotărârea Curții.

Statul în cauză are posibilitatea de a transmite un răspuns Comisiei privind măsurile pe care le-a luat pentru a se conforma hotărârii Curții.

În situația în care Comisia consideră că statul membru nu a luat măsurile necesare pentru a se conforma hotărârii Curții, va emite o opinie motivată, în conformitate cu dispoziția art. 228, paragraful (2)CE, în care precizează care dispoziții din decizia instanței europene nu au fost respectate și termenul în care trebuiau luate aceste măsuri.

Dacă statul vizat nu s-a conformat deciziei pronunțate de Curte în termenul stabilit, comisia poate introduce o acțiune având ca obiect obligarea statului de a plăti o sumă globală sau penalități până la data la care se conformează dispozitivului primei hotărâri.

După analizarea sesizării făcute de către Comisie, instanța comunitară constatând nerespectarea primei hotărâri, poate decide obligarea statului în cauză la plata unei sume globale ori la plata de penalități până la îndeplinirea obligațiilor precizate în prima hotărâre.

În cazul în care se are în vedere plata unor penalități, acestea se stabilesc în funcție de criterii precum: gravitatea încălcării primei hotărâri; durata încălcării primei hotărâri; factorul național (posibilitatea statului respectiv de a plăti despăgubirile solicitate, funcție de importanța economică și politică a acestuia).

4. Concluzii

Dreptul individual la mediu înconjurător, recunoscut de jurisprudență, este dublat de o veritabilă obligație a autorităților publice de a adopta măsuri menite să asigure respectarea acestui drept. A ține cont de bunăstarea economică, spre exemplu, nu presupune a impune persoanelor suportarea unor tulburări semnificative care afectează în mod sensibil cadrul de viață al acestora¹⁴.

Raportul dintre dreptul comunitar și dreptul național implică interdependența normelor comunitare cu a celor naționale, urmărindu-se realizarea unor obiective și scopuri comune: dezvoltarea economică a statelor membre și asigurarea unui nivel de trai în creștere pentru toți resortisanții Uniunii Europene¹⁵.

Includerea acestei politici în sfera preocupărilor comunitare este justificată prin gravitatea și extensiunea fenomenelor de poluare care amenință însăși existența umană, resursele ei vitale și, de asemenea, în consecință, prin necesitatea unor acțiuni convergente, coerente, îndreptate spre oprirea, diminuarea și (sau) înlăturarea factorilor de risc, cunoscut fiind că, deseori, acești factori și efectele poluante pot să fie universale, fără granițe. Combaterea acestor pericole comune implică, de aceea, o atitudine comună.

Analiza problematicii dreptului la un mediu sănătos în cadrul dreptului comunitar arată faptul că recunoașterea și garantarea unui asemenea drept uman fundamental se află în plin proces de afirmare. Reticențele de până acum în această privință s-au explicat (nu și justificat) prin caracterul excesiv economic al Comunităților Europene, această latură devenind însă condiționată de prezervarea unor parametri optimi de mediu.

Cum, însă, preocupările de disciplinare a protecției mediului manifestate la nivelul normelor de drept substanțial ar fi superflue fără existența unor pârguri eficiente de ordin procedural care să permită transpunerea dezideratelor comunitare¹⁶, se cuvine a accentua în încheierea analizei de față rolul procedurii de *infringement* care compune drept un mecanism original, prin care se veghează asupra respectării dreptului comunitar, a asigurării supremației acestuia față de sistemele de drept interne și, nu în ultimul rând, al garantării continuității și viabilității mecanismelor necesare funcționării Uniunii Europene.

¹⁴ M. de Salvia, *Mediul înconjurător și Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, în *Pandectele Române*, nr. 6/2003, p.172.

¹⁵ D. Mazilu, *Dreptul comunitar și dreptul național – interdependență și complementaritate*, în *Revista de Drept comunitar*, nr.2/2004, p.55.

¹⁶ A se vedea în acest sens S.Baziadoly, *Le droit communautaire de l'environnement depuis L'Acte unique Europeen jusque'a la Conference intergouvernementale*, Editions de l'Universite de Bruxelles, 1996, p.186.